

Viktor Synchak¹

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Khmelnytskyi, Ukraine

Vladyslav Kulbachniy²

Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Khmelnytskyi, Ukraine

Financial Mechanism of Road Transport Companies in the Financial Management System: Theoretical Aspect

Abstract. The war in Ukraine has had a destructive effect on the economic activity of road transport companies, the organization of their financial relations, the management of financial resources, and, therefore, on the financial mechanism. The article aims to reveal the essence of the financial mechanism of road transport companies in the financial management system. The authors investigated and summarized the main approaches to revealing the essence of the financial mechanism. It was found that the financial mechanism is considered 1) a means of influence and 2) a financial management system. The article defines financial mechanism taking into account the purpose and principles of the functioning of state finances and the finances of economic entities in combination with the final results achieved through financial support and financial regulation – functions that create a relationship between the financial mechanisms of the micro and macro level in the system financial management. In addition, an essential component of the financial mechanism is a system of financial instruments and indicators of primary (national and local taxes and fees, a single contribution, etc.) and secondary influence (subsidies, bank loans, etc.), thanks to which its primary functions are realized. The authors propose considering the financial mechanism of road transport companies in the financial management system in a broad and narrow sense. In a broad sense, the financial mechanism of road transport companies manages financial resources. In a narrow sense, the financial mechanism of road transport companies is connected, firstly, with the internal option, which concerns the organization of financial relations, and, secondly, with the external option, which involves a set of forms and methods of external and internal influence for the formation, accumulation and use of financial resources. The results of the study show that although the financial mechanism of road transport companies has its characteristics, it is interconnected with the financial mechanism of the state. So, any changes in the latter will affect the components of the first.

Keywords: state finance, enterprise finance, financial mechanism of the state, financial mechanism of business entities, financial mechanism of enterprises, financial mechanism of road transport companies, functions of the financial mechanism, financial support, financial regulation, financial management system.

Suggested Citation

Synchak, V., Kulbachniy, V. (2024). Financial Mechanism of Road Transport Companies in the Financial Management System: Theoretical Aspect. *Oblik i finansi*, 3(105), 103-111. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-3\(105\)-103-111](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2024-3(105)-103-111)

Віктор Синчак

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, Україна

Владислав Кульбачний

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, Україна

Фінансовий механізм компаній-автоперевізників в системі управління фінансами: теоретичний аспект

Анотація. Війна в Україні деструктивно впливає на господарську діяльність компаній-автоперевізників, організацію їхніх фінансових відносин, управління фінансовими ресурсами, а отже і на фінансовий механізм. Метою статті є розкриття сутності фінансового механізму компаній-автоперевізників в системі управління фінансами. Автори дослідили та узагальнили основні підходи до розкриття сутності фінансового механізму.

¹ Viktor Synchak, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Khmelnytskyi, Ukraine.

ORCID 0000-0001-8957-3654

E-mail: witmak.ua@gmail.com (Corresponding author)

² Vladyslav Kulbachniy, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law, Khmelnytskyi, Ukraine.

ORCID 0009-0002-2789-0317

Виявлено, що фінансовий механізм прийнято розглядати як: 1) засіб впливу; 2) систему управління фінансами. Фінансовий механізм визначено, беручи до уваги призначення та засади функціонування державних фінансів і фінансів суб'єктів господарювання у поєднанні з кінцевими результатами, які досягаються через фінансове забезпечення та фінансове регулювання – функції, що створюють взаємозв'язок між фінансовими механізмами мікро- і макrorівня в системі управління фінансами. Крім того, важливою складовою фінансового механізму є система фінансових інструментів і індикаторів первинного (загальнодержавні та місцеві податки та збори, єдиний внесок тощо) та вторинного впливу (субсидії, банківські кредити тощо), завдяки яким реалізуються його основні функції. Фінансовий механізм компанії-автоперевізників запропоновано розглядати в системі управління фінансами у широкому та вузькому змісті. В широкому змісті фінансовий механізм компанії-автоперевізників є засобом управління фінансовими ресурсами. У вузькому змісті фінансовий механізм компанії-автоперевізників пов'язується, по-перше, з внутрішньою опцією, яка стосується організації фінансових відносин, і, по-друге, зі зовнішньою опцією, що передбачає набір форм і методів зовнішнього і внутрішнього впливу для формування, нагромадження та використання фінансових ресурсів. Результати дослідження свідчать, що хоча фінансовий механізм компанії-автоперевізників має свої особливості, але знаходиться у взаємозв'язку з фінансовим механізмом держави. Будь-які зміни в останньому впливатимуть і на складові першого.

Ключові слова: державні фінанси, фінанси підприємств, фінансовий механізм держави, фінансовий механізм суб'єктів господарювання, фінансовий механізм підприємств, фінансовий механізм компанії-автоперевізників, функції фінансового механізму, фінансове забезпечення, фінансове регулювання, система управління фінансами.

Постановка проблеми. Розкриваючи сутність фінансового механізму держави, дослідники використовують різні підходи для пояснення феномену «фінансовий механізм». Важливе значення має і те, на якому рівні він розглядається, як взаємодіє з іншими фінансовими механізмами або, навпаки, є комплексним поняттям без розмежування за рівнями управління. Дискусійним вбачається надання фінансовому механізму статусу системи управління фінансами.

Попри різноманітність досліджень, досі не запропоновано узагальненого підходу до розкриття сутності фінансового механізму на рівні певного суб'єкта, зокрема компанії-автоперевізників. Війна деструктивно впливає на господарську діяльність компанії-автоперевізників, організацію їхніх фінансових відносин, управління фінансовими ресурсами, а отже і на фінансовий механізм. В умовах численних підходів до обґрунтування змісту фінансового механізму загалом бракує однозначності в його розумінні як системи управління, а недостатність вивчення цього явища на рівні компанії-автоперевізників потребує окремого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що сутність фінансового механізму є об'єктом досліджень багатьох українських вчених, серед них Н.Г. Метеленко та О.П. Шульга [1], І.С. Кондіус [2], А.М. Поддєрьогін [3], О.Є. Гудзь [4], Ю.О. Лупенко та Ю.Д. Радіонов [5], Г.М. Котіна, М.М. Степура, Н.В. Рудик [6], Т.І. Єфименко [7], Р.І. Щур [8], С.А. Дяченко [9], М.С. Курков [10], В.В. Маліков [11], І.І. Чуницька та О.О. Позднякова [12], М.І. Крупка і М.О. Руцишин [13], Е.В. Кадебська, І.Д. Фаловська і М.М. Півнюк [14] та інші.

Зокрема Н.Г. Метеленко та О.П. Шульга [1, с. 172] характеризують фінансовий механізм як функціонування самих фінансів організації. Отже, матеріальною основою фінансових відносин виступають грошові потоки. Їх організація та порядок

здійснення відбувається певним чином та за відповідними нормами, що й визначає фінансовий механізм.

Натомість І.С. Кондіус визначає фінансовий механізм як систему методів, прийомів та інструментів [2, с. 2], які формують і впливають на матеріальний стан та розвиток організації. Тобто фінансовий механізм розглядається з боку дії зовнішнього середовища та характеризує фінанси як основний фактор впливу на економіку організації. Відповідно, підходи до розуміння фінансового механізму в літературних джерелах можна виокремити у дві основні групи [1, с. 173]: 1) фінансовий механізм як засіб впливу; 2) фінансовий механізм як система управління.

Фінансовий механізм як засіб впливу [2, с. 3] орієнтований на досягнення стратегічних цілей підприємства, таких як збільшення прибутковості, зниження ризиків, підвищення конкурентоспроможності тощо. У рамках цього підходу дослідники вивчають фінансові інструменти, методи управління фінансами та фінансовими ресурсами, а також види фінансового контролю та аудиту.

Фінансовий механізм як система управління [1, с. 173; 2, с. 3; 3, с. 17; 4, с. 11] передбачає взаємодію фінансових підрозділів підприємства, а також взаємозв'язок з іншими функціональними утвореннями. В цьому випадку фінансовий механізм ототожнюється із системою управління фінансами.

Дослідники вивчають систему управління фінансами на рівні державних фінансів [5; 6; 7], місцевих фінансів [8; 9], фінансів підприємств [10; 11]. Тому необхідно уточнити наукові підходи до розкриття сутності фінансового механізму, беручи до уваги визначення системи управління фінансами. Це дозволить усунути тотожність у поняттях, розкрити місце фінансового механізму держави та його взаємозв'язок фінансовими механізмами інших суб'єктів в системі управління фінансами.

Безумовно, зазначені підходи до розкриття змісту фінансового механізму доповнюють один одного. Поряд з цим у літературних джерелах [12; 13; 14] простежується третій підхід, за яким фінансовий механізм розглядається на рівні загального управління підприємствами, галузями, підприємництвом. Його виокремлення дозволяє розглядати й інші фінансові механізми, що мають галузеві, зокрема сезонні особливості в організації фінансів і фінансових відносин у певних сферах фінансової системи. Однак, така множинність назв фінансових механізмів призводить до ще більших дискусій. Прихильники третього підходу посилаються на те, що фінансовий механізм є «складовою частиною господарського механізму, єдиний для всієї фінансової системи країни інструментарій» [1, с. 179], що також вірно.

Долучаючись до наукової дискусії, автори ставлять за мету розкрити в цій статті сутність фінансового механізму компаній-автоперевізників в системі управління фінансами.

Виклад основного матеріалу. Автоперевезення відіграють вирішальну роль в логістичній системі.

Від того, який саме вантаж перевозиться та на яку відстань, який вид автотранспорту використовується при наданні послуг з перевезення та яка їх вартість, залежить вибір форм і методів залучення фінансових ресурсів у фінансовому механізмі автоперевізника. Це далеко не всі чинники, які впливають на фінансовий механізм, що створює фінансову основу для функціонування компаній-автоперевізників. Від їх фінансового забезпечення залежить якість надання послуг, виплата заробітної плати, сплата податків, ремонт та купівля автотранспорту, вдосконалення системи управління тощо.

В умовах російсько-української війни 66% підприємств-перевізників зазнали руйнувань, з яких 55% зазнали значних пошкоджень, а для 3% перевізників відновлення підприємств стало неможливим. До кінця 2022 року 23% компаній-автоперевізників припинили свою діяльність, 71% – продовжували працювати, не зважаючи на війну. Лише 6% компаній-автоперевізників після закриття відновили свою роботу на початок опитування [15]. В таблиці 1 представлено динаміку кількості українських автоперевізників за останні три роки.

Таблиця 1. Кількість автоперевізників у 2021-2023 рр. (од.)

Види автоперевезень	Роки			Темп зростання (зниження) у 2023/2021 рр.,%
	2021	2022	2023	
Пасажи́рські перевезення (міські/міжміські)	936	895	907	96,9
Надання послуг таксі	150	143	114	76,0
Надання послуг перевезення речей (переїзд)	34	29	36	105,9
Автоперевезення вантажів	7299	6869	7229	100,0

Джерело: розраховано авторами на основі [16; 17; 18].

Як бачимо, у 2022 році по всіх групах автоперевезень відбулось суттєве зменшення автоперевізників, порівняно з 2021 роком. У 2023 році спостерігалось зменшення кількості пасажирських автоперевізників і надавачів послуг таксі, що склало 96,9% і 76,0% від обсягів 2021 року. Натомість автоперевезення вантажів у 2023 році здійснювалося вже на рівні показника 2021 року. Також зросла кількість автоперевізників (105,9%), які надавали послуги з перевезення речей (переїзд).

Останнє пов'язано із підвищеним попитом під час війни на такий вид автоперевезень. Загалом, війна вплинула на диверсифікацію перевезення вантажів, релокацію підприємств автотранспорту, що породило невизначеність в контексті фінансового механізму компаній-автоперевізників.

На рис. 1 нами узагальнено основні підходи до розкриття сутності фінансового механізму компаній-автоперевізників.

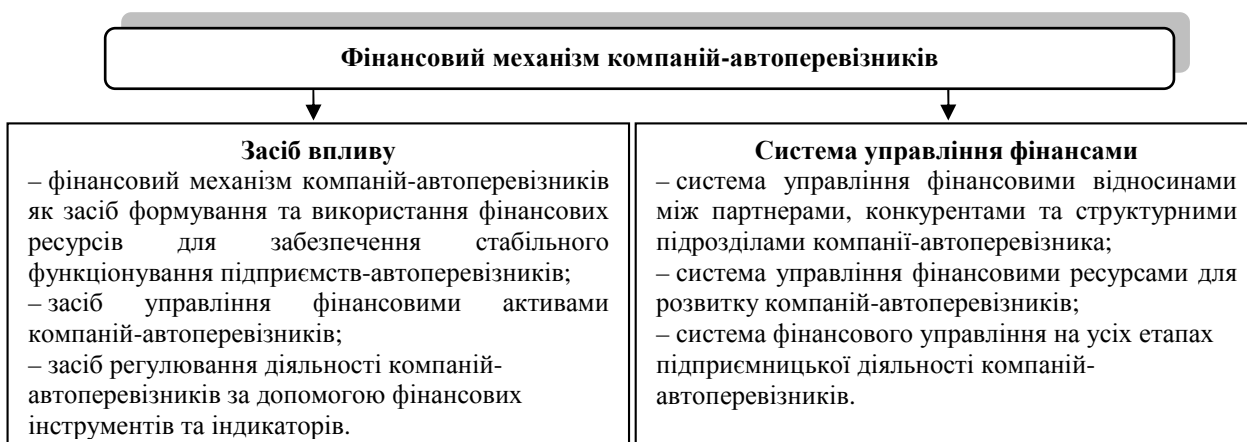

Рис. 1. Основні підходи до розкриття сутності фінансового механізму компаній-автоперевізників

Джерело: узагальнено авторами на основі [1-4; 12].

Як засіб впливу (як система управління фінансами) фінансовий механізм компаній-автоперевізників представляє собою:

1) засіб формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення стабільного функціонування підприємств-автоперевізників. Йдеться не лише про початковий капітал, хоча його важливість беззаперечна, але і про фінансові ресурси, що отримуються у процесі господарської діяльності та дозволяють автоперевізнику розвиватися;

2) засіб управління фінансовими активами компаній-автоперевізників. За його допомогою відбувається вплив на ту частину компанії-перевізника, яка передусім потребує вдосконалення та розвитку;

3) засіб регулювання діяльності компаній-автоперевізників за допомогою фінансових інструментів та індикаторів. Таке регулювання залежить від фінансового стану компанії-автоперевізника. Відтак фінансовий механізм може використовуватися, по-перше, для регулювання всієї діяльності компанії, по-друге, при необхідності виведення компанії з кризового стану, і, по-третє, з метою виявлення додаткових резервів для подальшого розвитку компанії-автоперевізника.

Як система управління фінансами фінансовий механізм компаній-автоперевізників представляє собою:

1) систему управління фінансовими відносинами між партнерами, конкурентами та структурними підрозділами компанії-автоперевізника;

2) систему управління фінансовими ресурсами для розвитку компаній-автоперевізників;

3) систему фінансового управління на усіх етапах підприємницької діяльності компаній-автоперевізників.

В розумінні суті фінансового механізму дослідники опираються на дві складні категорії – «фінанси» (поняття властиве фінансовій науці) та «механізм» (поняття властиве технічним наукам). Такий підхід призводить до формування різноманітних визначень, що породжує наукову дискусію. Згідно найбільш прийнятого визначення, запропонованого професором О.Д. Василюком, фінансовий механізм на макрорівні – це «комплекс спеціально розроблених і законодавчо закріплених в державі форм і методів створення й використання фінансових ресурсів для забезпечення економічного розвитку та соціальних потреб громадян» [19, с. 102].

Очевидно, що на цьому рівні фінансовий механізм з властивими йому формами, методами, організаційними заходами та правовими положеннями розкриває сутність функціонування державних фінансів. Причому завдяки останнім, як зауважив О.Д. Василюк, «визначається кінцевий результат усієї господарської діяльності держави» [19, с. 102]. Тому композиція фінансового механізму дає результат за одночасної дії його опцій, зокрема фінансового забезпечення та фінансового регулювання. Ці складові науковець відносив до двох основних функцій фінансового механізму; в них вбачається особливість фінансового механізму.

По суті, завдяки цим функціям фінансовий механізм відрізняється від інших (організаційного механізму, економічного механізму тощо), які містять в своїй основі категорію «механізм».

Категорія «механізм» має декілька тлумачень. В своєму дослідженні будемо користуватися наступним визначенням: механізм – це «... сукупність станів і процесів, із яких складається будь-яке фізичне, хімічне, фізіологічне, економічне психологічне явище» або як «система, пристрій, спосіб, що визначають порядок певного виду діяльності» [21, с. 355]. Спроектуюмо дане визначення на досліджуване явище, тобто розглянемо його разом із категорією «фінанси» у словосполученні «фінансовий механізм».

Зауважимо, що основою механізму, по-перше, є «сукупність станів і процесів», які в умовах мінливого середовища мають властивість змінюватися, а отже, спонукати до дій і вироблення заходів, і, по-друге, такий механізм наділений системою способів (методів). Саме останні у сукупності з діями і виробленими заходами «визначають порядок певного виду діяльності» [21, с. 355], зокрема у фінансовому механізмі. Визначають, але ще не забезпечують, на чому наголошуємо додатково. Очевидно, що для цього мають бути задіяні інші складові фінансового механізму, які спільно з набором дій і заходів або на їх підставі впорядковують економічну діяльність. Такий порядок досягається, завдяки одночасній дії вище названих двох його функцій – фінансове забезпечення та фінансове регулювання.

Означена у фінансовому механізмі послідовність, на нашу думку, якраз і забезпечує «... результат усієї господарської діяльності держави» [19, с. 102], на чому наголошував професор О.Д. Василюк. Причому ці дві функції фінансового механізму не можуть діяти відокремлено, адже це призведе до розбалансованості фінансового механізму. Більше того, надмірність однієї з них або недостатність дії іншої можуть спричинити втрату дієвості всього фінансового механізму на якомусь етапі господарської діяльності.

Таким чином, наведений підхід окреслює функціонування фінансового механізму на макрорівні (державні фінанси). При цьому ми свідомі того, що «засади функціонування державних фінансів і фінансів підприємств докорінно різняться» [22, с. 7], як власне і фінансів компаній-автоперевізників.

Однак, така категоричність є дещо дискусійною, з огляду на функції та предмет категорії «фінанси». Безумовно, відмінність між фінансами мікро- та макрорівня наявна. Проте, вона не докорінна, а полягає в особливостях формування та використання капіталу для окремих суб'єктів господарювання. Тому підтримуємо думку Е. Фама та М. Міллера [22, с. 7] щодо недоцільності об'єднання цих двох різних за змістом понять в одному визначенні. Це має принципове значення з точки зору нашого дослідження.

Категорію «фінанси» розглянемо спочатку на рівні держави, як базис у словосполученні «фінансовий механізм». З урахуванням глобальності досліджуваного явища, зупинимось лише на його призначенні. Останнє, на нашу думку, вдало визначив у свій час професор Колумбійського університету (США) К. Шоуп: на макрорівні державні фінанси повинні, по-перше, «забезпечувати державу коштами для оплати відчужуваних нею з приватного сектору благ і ресурсів і надавати домогосподарствам та фірмам державні послуги, створені завдяки використанню одержавлених благ і послуг», і, по-друге, «фінансувати та розподіляти трансфертні виплати населенню» [22, с. 21]. Очевидно, що відповідно до призначення державних фінансів повинен функціонувати і фінансовий механізм на макрорівні. Його дієвість забезпечуватиметься через реалізацію вище згаданих його функцій.

Додамо, що подібну послідовність простежуємо і на рівні фінансового механізму суб'єктів господарювання. З точки зору створення доданої вартості (в сукупності ВВП), фінансовий механізм на мікрорівні впливає на фінансове забезпечення господарської діяльності суб'єктів господарювання або певних сегментів економіки (до яких відносимо автоперевезення). Завдяки фінансовим відносинам він створює передумови для реалізації однойменної функції у фінансовому механізмі держави. Отже, фінансові механізми мікро- та макрорівня через взаємозалежні функції знаходяться у взаємозв'язку. Означене дозволяє пов'язувати їх, по-перше, із спільною фінансовою системою держави. По-друге, не заперечується і те, що вони знаходяться в одній структурі господарського механізму. По-третє, їхня спільна дія дозволяє вбачати у них участь в системі управління фінансами, а не як систему управління фінансами.

Останнє особливо важливе, бо відкидає ототожнення понять «фінансовий механізм» і «управління фінансами». Нагадаємо, що окремі підходи якраз передбачають таке ототожнення, що не може однозначно сприйматися. Для посилення розмежування між цими двома поняттями

виокремимо місце фінансового механізму в системі управління фінансами.

Під системою управління фінансами пропонуємо розуміти сукупність державних органів управління, які розробляють і реалізують управлінські фінансові рішення чим здійснюють вплив через фінансовий механізм держави та пов'язані з ним фінансові механізми інших суб'єктів на формування і використання централізованих та децентралізованих фондів фінансових ресурсів, організацію фінансових відносин, фінансово-господарську діяльність й управління фінансовими ресурсами.

Безумовно, від зростання вагомості ролі фінансового механізму на мікро- та макрорівні гострота дискусійних питань стосовно його змісту та призначення не зменшиться. За підрахунками вітчизняних науковців у сучасній науковій літературі простежується «шість концептуальних підходів до розуміння сутності фінансового механізму» [1, с. 172]. Зокрема А.М. Поддєрьогін визначає фінансовий механізм підприємства як «систему управління фінансами», яка призначена «... для організації взаємодії фінансових відносин і грошових фондів із метою оптимізації їхнього впливу на кінцеві результати його діяльності» [3, с. 17]. У наведеному визначенні фінансовий механізм розглядається як фінансово-управлінська категорія та вирізняється масштабністю своєї дії. Разом із цим виникає дискусія, що у цьому випадку слід розуміти під «кінцевими результатами діяльності підприємства». Тобто, на якому результаті потрібно зупинитися: фінансовому результату до оподаткування, чистому прибутку, показниках оцінки фінансового стану тощо.

Вважаємо, що слід виходити із інтерпретації змісту та можливості його застосування у відповідній площині, в якій діють фінанси підприємств. Для цього фінансовий механізм пропонується розглянути з широти його дії, тобто у широкому та вузькому змісті (рис. 2). При цьому сфокусуємо свою увагу на взаємозв'язку з кінцевими результатами діяльності підприємства. Такий підхід мінімізує появу зайвих термінологічних конструкцій у дискусійних визначеннях.

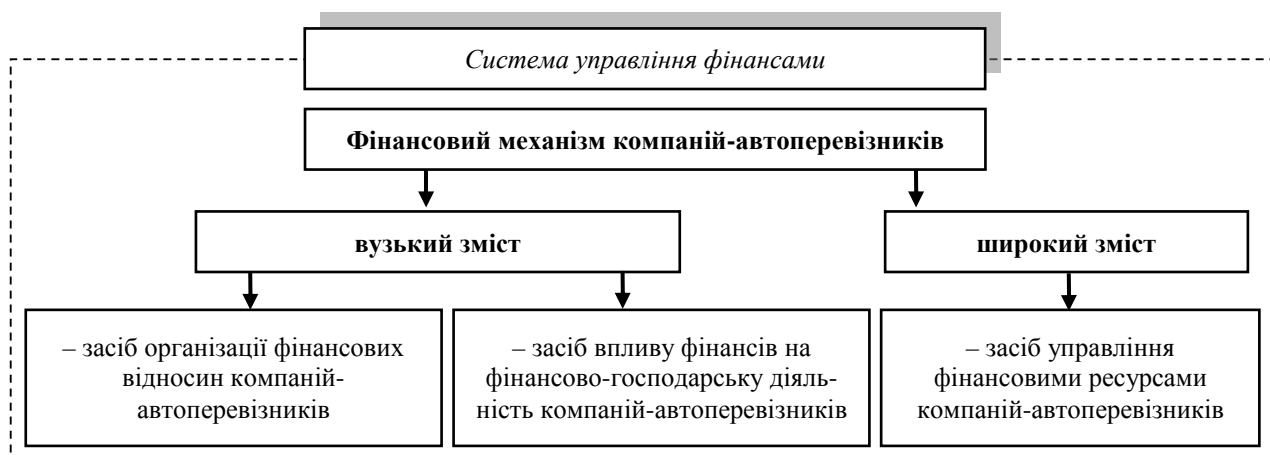

Рис. 2. Фінансовий механізм компаній-автоперевізників в системі управління фінансами

Джерело: побудовано авторами.

Із погляду широкого змісту фінансового механізму, що згідно існуючих підходів розглядається як система управління фінансами (див. рис. 1), констатуємо, що за такого підходу до результату діяльності підприємства слід віднести зростання його ринкової вартості та, як наслідок, добробуту власників. Ці дві складові у фінансовому менеджменті формують його мету, яка повинна співпадати з «кінцевими результатами діяльності підприємства». Однак, якщо перший показник піддається вимірюванню, то другий – містить суб'єктивні ознаки, які складно оцінити. В цьому випадку глобальність мети управління фінансами нівелює здатність фінансового механізму реалізувати її в повному обсязі, а отже досягти результату. Виникає необхідність його функціонального звуження до рівня управління фінансовими ресурсами компаній-автоперевізників (рис. 2).

Окрім зазначених у фінансовому механізмі складових (фінансового регулювання та фінансового забезпечення) важливим доповненням до них є система фінансових інструментів та індикаторів. Останні поділяються на інструменти первинного впливу (відрахування, податки та внески тощо) та на інструменти вторинного впливу (субсидії, банківські кредити тощо) [2, с. 117]. Завдяки системі фінансових інструментів та індикаторів у фінансовому механізмі реалізується фінансове регулювання та фінансове забезпечення. За допомогою фінансового регулювання у фінансовому механізмі підприємства можливо встановити співвідношення у розподілі фінансових ресурсів, що потребує збалансованого управління ними.

Натомість фінансове забезпечення здійснюється через забезпечувальну та регулювальну функції. Перша показує пасивний вплив фінансового забезпечення на організацію та визначає фінансові джерела, необхідні для поточних витрат. Регулювальна функція характеризує активний вплив фінансового забезпечення на організацію та відповідає за виділення достатньої кількості коштів на потреби підприємства.

Завдяки регулювальній функції наглядно простежується черговий взаємозв'язок між фінансовими механізмами мікро- і макрорівня. Він реалізується через вплив фінансових інструментів та індикаторів держави на внутрішню природу фінансового механізму підприємства. Ідеться про законодавчу зміну ставок оподаткування та єдиного внеску, норм амортизації тощо. Це потребує управління фінансовими ресурсами на рівні підприємства, як власне, і в умовах функціонування фінансового механізму компаній-автоперевізників.

З точки зору вузького змісту фінансовий механізм визначається внутрішньою і зовнішньою ознакою функціонування фінансів підприємств. На нашу думку, такі дві ознаки, що сформувалися у науковій літературі як два підходи (на чому наголошено вище), більш предметно відображають його фінансову складову, зміст і призначення.

За першої ознаки вузького змісту фінансовий механізм підприємства пов'язуємо з організацією фінансів і фінансових відносин. Причому така організація має обумовлені підстави завдяки, по-перше, «методологічним» [12, с. 83], по-друге, «організаційно-правовим положенням і заходам» [12, с. 83], і які, по-третє, «визначають функціонування фінансів в діяльності підприємства та їх практичне використання для досягнення цілей і завдань, визначених відповідними програмами» [12, с. 83]. Перевагою такого підходу у вузькому змісті фінансового механізму є те, що тут чітко визначено «цілі та завдання», що передбачені «відповідними програмами». Причому вони можуть бути різними в кожного підприємства, але визначеними та досяжними, що посилює вагомість і дієвість фінансового механізму підприємства.

Друга ознака дозволяє розуміти фінансовий механізм підприємства як «сукупність форм і методів формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення фінансової діяльності підприємства» [12, с. 83; 23, с. 18]. Підтримуємо думку О.Є. Гудзь, що така сукупність форм і методів не обмежується лише формуванням і використанням фінансових ресурсів, завдяки чому розширюється зміст і призначення фінансового механізму підприємства. Адже, по-перше, поряд із «формуванням і використанням фінансових ресурсів» дослідниця називає і «нагромадження» [4, с. 11] як необхідну властивість, по-друге, вона значно поглиблює мету використання фінансових ресурсів для «забезпечення ними господарської діяльності підприємства та підвищення ефективності і прибутковості виробництва» [4, с. 11], і, по-третє, авторка підтримує усталену в даному визначенні «сукупність форм і методів», але відносить їх до «зовнішнього й внутрішнього впливів...» [4, с. 11]. На останньому доцільно зупинитися більш предметно.

Із змісту наведеного очевидно, що внутрішня природа фінансового механізму підприємства залежить не лише від набору форм і методів. Мовиться про те, який вплив вони здійснюють на його внутрішню природу та на якому рівні, а також на фінансово-господарську діяльність. Так при посиленні дії форм і методів фінансового механізму на макрорівні (зовнішній вплив, що простежується у введенні нових форм оподаткування, стимулювання позикової форми залучення фінансових ресурсів державою, розширення методів нарахування амортизації тощо) спричинить зміни на рівні фінансового механізму підприємства. Це відбуватиметься через реалізацію заходів внутрішнього впливу (обрання підприємством спрощеної системи оподаткування, диверсифікація фінансових ресурсів на фінансовому ринку та придбання ОВДП, перехід на прискорений метод нарахування амортизації). Означене дає підстави вбачати ще один взаємозв'язок між фінансовими механізмами мікро- і макрорівня. Звісно, вони мають свої особливості, але як і в попередньому випадку функціонують в одній фінансовій системі держави та

в цілісній структурі господарського механізму, знову ж таки, у системі управління фінансами.

Наведені підходи до обґрунтування сутності фінансового механізму компаній-автоперевізників дозволяють розглядати його у складі фінансів суб'єктів господарювання, а також системи управління фінансами держави. При цьому не відкидається його функціонування у структурі господарського механізму, що знаходиться на вершині усіх механізмів держави. Завдяки специфічності кожного із механізмів створюється їх розгалуженість.

Таким чином, фінансовий механізм компаній-автоперевізників хоча і має свої особливості, але знаходиться у взаємозв'язку з фінансовим механізмом держави. Будь-які зміни в останньому впливатимуть і на складові першого. Тому для розвитку автоперевезень потрібно враховувати технологію функціонування фінансових механізмів та їх взаємозв'язки на мікро- та макрорівні.

Висновки. Результати дослідження свідчать, що дискусія довкола визначення змісту фінансового механізму обумовлена об'єднанням двох складних категорій – фінанси та механізм.

Фінансовий механізм визначено з точки зору призначення та засад функціонування державних фінансів і фінансів суб'єктів господарювання у поєднанні з кінцевими результатами, сформованими у документах відповідного рівня та які досягаються через фінансове забезпечення та фінансове регулювання як функції, що створюють взаємозв'язок між фінансовими механізмами мікро- і макрорівня в системі управління фінансами.

Крім того, важливою складовою фінансового механізму є система фінансових інструментів і індикаторів первинного (загальнодержавні та місцеві податки та збори, єдиний внесок тощо) та вторинного впливу (субсидії, банківські кредити тощо), завдяки яким реалізуються його основні функції (фінансове регулювання та фінансове забезпечення). Встановлення співвідношень у розподілі фінансових ресурсів (законодавча зміна ставок оподаткування та єдиного внеску, норм амортизації), визначення фінансових джерел для забезпечення поточних витрат (пасивний вплив фінансового забезпечення), виділення достатнього обсягу коштів на потреби підприємства (активний вплив фінансового забезпечення) визначає вплив фінансових інструментів та індикаторів на фінансовий механізм компаній-автоперевізників, а відтак показує взаємозв'язок між фінансовими механізмами мікро- і макрорівня в системі управління фінансами.

Фінансовий механізм компаній-автоперевізників запропоновано розглядати в системі управління фінансами у широкому та вузькому змісті. В широкому змісті фінансовий механізм компаній-автоперевізників є засобом управління фінансовими ресурсами. У вузькому змісті фінансовий механізм компаній-автоперевізників пов'язується, по-перше, з внутрішньою опцією, яка стосується організації фінансових відносин, і, по-друге, зі зовнішньою опцією, що передбачає набір форм і методів зовнішнього і внутрішнього впливу для формування, нагромадження та використання фінансових ресурсів.

4 Список використаних джерел

1. Метеленко Н. Г., Шульга О. П. Концептуалізація поняття «Фінансовий механізм». *Економіка та управління підприємствами*. 2016. Вип. 10. С. 171-179.
2. Кондіус І. С. Теоретичні засади дослідження фінансового механізму підприємницьких структур регіону. *Економічні науки. Серія: Облік і фінанси*. 2017. Вип. 14(53). С. 114-121.
3. Фінансовий менеджмент: підручник / Під кер. А. М. Поддєрьогіна. К.: КНЕУ, 2005. 536 с.
4. Гудзь О. Є. Забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія, практика: автореф. дис. д.е.н.: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)». К.: ІАЕ, 2007. 39 с.
5. Лупенко Ю. О., Радіонов Ю. Д. Напрями удосконалення системи управління державними фінансами країни. *Фінанси України*. 2021. № 8. С. 47-67.
6. Котіна Г. М., Степура М. М., Рудик Н. В. Вимір ефективності в системі управління державними фінансами: світовий досвід та імплементація в Україні. *Економіка розвитку*. 2018. № 2. С. 49-61.
7. Єфименко Т. І. Система управління державними фінансами України: проблеми економічної безпеки. *Економіка України*. 2018. № 11-12. С. 28-46.
8. Щур Р. І. Формування системи управління фінансами об'єднаних територіальних громад в Україні. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2018. Т. 23, Вип. 8. С. 175-178.
9. Дяченко С. А. Складові системи управління місцевими фінансами в умовах децентралізації. *Університетські наукові записки*. 2018. № 3-4. С. 264-275.
10. Курков М. С. Концептуальна модель системи управління фінансами підприємств із застосуванням сучасних інформаційних технологій. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Т. 30(69), № 5(1). С. 142-148.
11. Маліков В. В. Алгоритм побудови системи управління фінансами на підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2020. № 3. С. 344-348.
12. Чуницька І. І., Позднякова О. О. Фінансовий механізм управління діяльністю підприємства та його роль в організації фінансової політики. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Економіка*. 2022. № 27. С. 81-87.

13. Крупка М. І., Руцишин М. О. Фінансовий механізм державно-приватного партнерства в забезпеченні інноваційного розвитку підприємств України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Економіка. 2022. № 26. С. 85-94.
14. Кадебська Е. В., Фаловська І. Д., Півнюк М. М. Фінансовий механізм управління підприємством та напрями його удосконалення. *Наукові праці Міжрегіональної академії управління персоналом*. Економічні науки. 2023. Вип. 1. С. 23-27.
15. Майже 70% українських транспортних компаній зазнали втрат через війну. AgroPortal. 2022. URL: <https://agroportal.ua/ru/news/ukraina/mayzhe-70-transportnih-kompaniy-zaznali-zbitkiv-cherez-viynu>
16. Кількість активних підприємств за регіонами України та видами економічної діяльності станом на 1 листопада 2021 року. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/kap/kap_ue_22.xls
17. Кількість активних підприємств за регіонами України та видами економічної діяльності станом на 1 листопада 2022 року. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/kap/kap_ue_22.xls
18. Кількість активних підприємств за регіонами України та видами економічної діяльності станом на 1 листопада 2023 року. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/kap/kap_ue_23.xls
19. Василик О. Д. Теорія фінансів: підручник. К.: НІОС, 2000. 416 с.
20. Синчак В. П. Податковий механізм як фінансово-управлінська категорія. *Облік і фінанси*. 2020. № 1(87). С. 129-138. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1\(87\)-129-138](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1(87)-129-138)
21. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 2. / Редкол. С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2001. 848 с.
22. Опарін В. М. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти): монографія. К.: КНЕУ, 2005. 239 с.
23. Косач І. А., Жаворонок А. В., Дегтярьов А. В. Фінансовий механізм інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва: сучасні аспекти. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: економіка та управління. 2021. № 1. С. 16-22.

4 References

1. Metelenko, N. Gh., Shuljgha, O. P. (2016). Konceptualizacija ponjattja «Finansovyj mekhanizm» [Conceptualization of the concept of "Financial Mechanism"]. *Ekonomika ta upravlinnja pidpryjemstvamy*, (10), 171-179.
2. Kondius, I. S. (2017). Teoretychni zasady doslidzhennja finansovogho mekhanizmu pidpryjemnyckjykh struktur regionu [Theoretical foundations of the study of the financial mechanism of the entrepreneurial structures of the region]. *Ekonomichni nauky. Serii: Oblik i finansy*, 14(53), 114-121.
3. Poddjeryjoghin, A. M. (2005). Finansovyj menedzhment [Financial management]. Kyiv: KNEU.
4. Ghudz, O. Je. (2007). Zabezpechennja finansovymy resursamy siljsjkoghospodarsjkykh pidpryjemstv: teorija, metodologhija, praktyka [Provision of financial resources of agricultural enterprises: theory, methodology, practice] (Dissertation Abstract). Kyiv: IAE.
5. Lupenko, Ju. O., Radionov, Ju. D. (2021). Naprjamy udoskonalennja systemy upravlinnja derzhavnymy finansamy krajiny [Directions for improving the country's state finance management system]. *Finansy Ukrainy*, (8), 47-67.
6. Kotina, Gh. M., Stepura, M. M., Rudyk, N. V. (2018). Vymir efektyvnosti v systemi upravlinnja derzhavnymy finansamy: svitovyj dosvid ta implementacija v Ukraini [Performance measurement in the public finance management system: world experience and implementation in Ukraine]. *Ekonomika rozvytku*, (2), 49-61.
7. Jefymenko, T. I. (2018). Systema upravlinnja derzhavnymy finansamy Ukrainy: problemy ekonomichnoji bezpeky [The state finance management system of Ukraine: problems of economic security]. *Ekonomika Ukrainy*, (11), 28-46.
8. Shhur, R. I. (2018). Formuvannja systemy upravlinnja finansamy ob'jednanykh terytorialnykh ghromad v Ukraini [Formation of the financial management system of united territorial communities in Ukraine]. *Visnyk Odesjkogho nacionaljnogho universytetu. Serija: Ekonomika*, 23(8), 175-178.
9. Djachenko, S. A. (2018). Skladovi systemy upravlinnja miscevimy finansamy v umovakh decentralizaciji [Components of local finance management systems in conditions of decentralization]. *Universytetsjki naukovy zapysky*, (3-4), 264-275.
10. Kurkov, M. S. (2019). Konceptualjna modelj systemy upravlinnja finansamy pidpryjemstv iz zastosuvannjam suchasnykh informacijnykh tekhnologhij [Conceptual model of the enterprise finance management system using modern information technologies]. *Vcheni zapysky Tavrijskogho nacionaljnogho universytetu imeni V. I. Vernadsjkogho. Serija: Ekonomika i upravlinnja*, 30(5), 142-148.
11. Malikov, V. V. (2020). Alghorytm pobudovy systemy upravlinnja finansamy na pidpryjemstvi [Algorithm for building a financial management system at the enterprise]. *Biznes Inform*, (3), 344-348.
12. Chunycjka, I. I., Pozdnjakova, O. O. (2022). Finansovyj mekhanizm upravlinnja dijaljnistju pidpryjemstva ta jogho rolj v orghanizaciji finansovoji polityky [The financial mechanism of managing the enterprise's activities and its role in the organization of financial policy]. *Naukovy zapysky Nacionaljnogho universytetu Ostrozjka akademija. Serija: Ekonomika*, (27), 81-87.

13. Krupka, M. I., Rushhyshyn, M. O. (2022). Finansovyj mekhanizm derzhavno-pryvatnogho partnerstva v zabezpechenni innovacijnogho rozvytku pidpryjemstv Ukrainy [Financial mechanism of public-private partnership in ensuring innovative development of enterprises of Ukraine]. *Naukovi zapysky Nacionaljnogho universytetu Ostrozjka akademija. Serija: Ekonomika*, (26), 85-94.
14. Kadebsjka, E. V., Falovsjka, I. D., Pivnjuk, M. M. (2023). Finansovyj mekhanizm upravlinnja pidpryjemstvom ta naprjamy jogho udoskonalennja [The financial mechanism of enterprise management and directions for its improvement]. *Naukovi praci Mizhregionaljnoji akademiji upravlinnja personalom. Ekonomichni nauky*, (1), 23-27.
15. AgroPortal. (2022). Majzhe 70% ukrajinsjkykh transportnykh kompanij zaznaly vtrat cherez vijnu [Almost 70% of Ukrainian transport companies suffered losses due to the war]. Retrieved from <https://agroportal.ua/ru/news/ukraina/mayzhe-70-transportnih-kompaniy-zaznali-zbitkiv-cherez-viynu>
16. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2021). Kiljkistj aktyvnykh pidpryjemstv za rehionamy Ukrainy ta vydamy ekonomichnoji dijaljnosti stanom na 1 lystopada 2021 roku [The number of active enterprises by regions of Ukraine and types of economic activity as of November 1, 2021]. Retrieved from https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/kap/kap_ue_23.xls
17. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2022). Kiljkistj aktyvnykh pidpryjemstv za rehionamy Ukrainy ta vydamy ekonomichnoji dijaljnosti stanom na 1 lystopada 2022 roku [The number of active enterprises by regions of Ukraine and types of economic activity as of November 1, 2022]. Retrieved from https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/kap/kap_ue_22.xls
18. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2023). Kiljkistj aktyvnykh pidpryjemstv za rehionamy Ukrainy ta vydamy ekonomichnoji dijaljnosti stanom na 1 lystopada 2023 roku [The number of active enterprises by regions of Ukraine and types of economic activity as of November 1, 2023]. Retrieved from https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2023/kap/kap_ue_22.xls
19. Vasylyk, O. D. (2000). *Teorija finansiv [Theory of finance]*. Kyiv: NIOS.
20. Synchak, V. P. (2020). Podatkovyj mekhanizm yak finansovo-upravlinska katehoriia [Tax Mechanism as a Financial and Managerial Category]. *Oblik i finansi*, 1(87), 129-138. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1\(87\)-129-138](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2020-1(87)-129-138)
21. Mochernyj, S. V. (2001). *Ekonomichna encyklopedija: U trjokh tomakh. T. 2 [Economic encyclopedia: In three volumes. Vol. 2]*. Kyiv: Vydavnychij centr "Akademija".
22. Oparin, V. M. (2005). *Finansova systema Ukrainy (teoretyko-metodologichni aspekty) [Financial system of Ukraine (theoretical and methodological aspects)]*. Kyiv: KNEU.
23. Kosach, I. A., Zhavoronok, A. V., Deghtjarjov, A. V. (2021). Finansovyj mekhanizm innovacijno-investycijnogho rozvytku pidpryjemnytva: suchasni aspekty [Financial mechanism of innovation and investment development of entrepreneurship: modern aspects]. *Problemy suchasnykh transformacij. Serija: ekonomika ta upravlinnja*, (1), 16-22.